

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:	A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjajkért kapják.	Ugy a lap szellemi és szét illető cikkei, mint az előfizetési pénzek a „Közművelő- dés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a váriba küldendők.
Egész évre 4 frt.		
Félévre 2 „		
Negyedévre 1 „		

Használhat-e a tanító testi büntetést az iskolában? *)

A fővárosi lapok nemrég pro és contra vetették fel a kérdést. A „Közművelődés” t. olvasóinak nagy része közoktatással, neveléssel foglalkozván, azt hiszem, nem lesz érdektelen, ha ezen kérdésben becser lapunk hasábjain megszólalok.

Az ember test és lélek. Ezen keresztény igazság alapján van kijelölve az iskola feladata. E feladat: az oktatást és nevelést úgy kapcsolni össze, hogy egységes munkát végezve, egész embert neveljünk.

Az oktatásnál az ész, a nevelésnél a szív nemesítése lép előtérbe. Egyiket sem szabad a másik rovására művelni; s mégis azt tapasztaljuk, hogy a jelenlegi iskolázás nagyobb súlyt fektet az észnek kiművelésére, az ismeretek nagyobb mérvű közlésére, mint a szív nemesítésére. Célvesztett dolog! Az iskolának — mondják — az életre kell nevelni. Már pedig az életnek, a társadalomnak inkább van szüksége jellemes, becsületes szívű emberekre, mint szivtelen, hitvány jellemmel bíró tudományos főkre. A sokoldalú képzettség — romlott szív mellett — még eszközöket nyújt a törvények kijáratására, a bűnök sikeres elkövetésére; míg csekélyebb tudomány mellett is a nemes szív a társadalomnak munkás, rendszerető, békés polgárokat szokott adni. Mindkét esetet az élet és tapasztalás igazolja. Legjobb, ha mind az ész, mind a szív együtt és egyenlően van kiművelve.

Az 1868-ki orsz. iskolatörvény, az oktatás és nevelés egyes kérdéseinek megvitatásánál, két táborra osztotta a véleményeket. Így vagyunk az iskolai fegyelem eszközeinek kérdésénél is, amennyiben némelyek a fegyelmi eszközök sorából a testi büntetést kizárandónak mondják. Elméletnek szép, de nem gyakorlati és célszerű.

Mint fennebb jeleztük, a nevelésnek egyik fő célja a nemes jellem képzése. E végre a nevelésnek nemcsak joga, de kötelessége is minden, nevelési szempontból kifogástalan, eszközt használni. Hogy a gyermeket erkölcsi cselekvésre, észszerű életre vezessük, benne az embert jellemileg kidomborítsuk, *nem nélkülözhetjük a fegyelmeseknek kivételes esetekben használandó nemét: a testi büntetést.*

Minden tekintély erőhatalomra támaszkodik. Ki tagadná azt, hogy az iskola első tekintélye a tanító? ki mődön a gyermek rossz hajlamait teljes jóakarattal irtogatja s a legvégső esetekben testi büntetéssel fegyelmez, nem tesz egyebet, mint mikor a kertész girbe görbe módon növekvő csemetéjét egyenes karóhoz köti; vagy mikor a művész vésője által céljához idomítja a durva anyagot. Ezek önként folynak a természetből. . .

Továbbá a pedagógiának egyik főelve, hogy a tanító ismerje meg tanítványait, azoknak tehetségeit, természetét s ezekből kifolyólag mindig az egyedhez alkalmazza magát. Az egyed pedig különböző. Quot capita, tot sentus. Hány ház, annyi szokás. . . . Az egyik gyermek hajlik a szép szóra, másik pedig csak a vesszőben lát tekintélyt.

Midőn a szülők gyermeküket iskolába viszik s a tanító gondjaira bizzák, magától értetődik, hogy szülői jogukat is mintegy átrubázzák a tanítóra. És most kérdem, nincsen-e joguk a szülőknek a testi fenytékhez? s ha van, vajjon igazságos dolog volna-e az, hogy a tanító megtelezze a gondokat a gyermeknevelésben, de ne a jogokat is, melyek nélkül célját akárhányszor el sem érhetné.

A testi fenyték közvetlen hat a gyermekre s bármily szivrehatóan, bármily szeretettel intünk, dorgáljunk, a gyermeket legtöbbször az észokok meg nem gyözik, de igen a vessző, melyből a szülői háznál — nem mondom, hogy mindig okosan és igazságosan — ki szokott jutni.

De tegyük fel, hogy a tanító nem büntet testileg, ki adja meg ennek az árát? kiket sujt ennek legtöbbször elmaradhatlan szomorú következménye? A szülőket. Úgyanis

*) Kiváló figyelmébe ajánljuk e cikket t. olvasóinknak.

a kis nebulo rosz fát tesz a tűzre, minek következtébe a tanító meginté, de ezt fel sem veszi a gyermek; azután megdörgölja, de a szép szó nem fog rajta; a *rendreutastás* jó, — ennek nem enged; a *megségnyenlést* sem ismeri; ezekután az iskolában való *visszatartást* kellene igénybe venni, de visszatartani nem szabad, hacsak a tanító vele nem marad az iskolában. Ezt azonban a tanító, ki 2—3 órán át tanított, meg nem köszöni; de különben is családi, társadalmi kötelességei miatt ritkán gyakorolhatná: most következne a *tanítói értékeszet*, vagy az *iskolai előljáróság elé* idős, melyeknek a vásott fiura szintén nem lesz hitása; végül jó a *kiszáras* és a szemenszedett kis gonosz célt ér; megszabadul az iskolától, míg egyedül a szegény szülők sujtatnak ezen modern pedagógiai eljárás által. Én meg vagyok győződve, hogy az okkal-móddal alkalmazott vessző javított volna. Az élet és tapasztalat beszélnek mellettem . . .

A büntetés tehát végelezésben a vesszőre redukálódik. A gyakorlati gondolkozású angolok közt sok tekintély nyilatkozik e mellett. Burke — beszéli egyik tudósunk — midőn Gen'is asszonyság által kérdeztették az angolok nevelési elve iránt, a nyírfa erdőre mutatott. Bajoronban nemcsak nem tiltják a testi büntetést, hanem egyenesen nevelési jognak ismerik. Trefort az 1881. év aug. havában Budapesten tartott orsz. tanítói képviselői közgyűlés munkálataira hozott határozataiban a „büntetések”-ről többek közt azt mondja: „a testi fenyítés csak végső büntetési eszközül használandó.” Tehát elismeri ennek alkalmazhatását. A főváros is — mint régg megkezdette iskoláiba a testi büntetést visszaállítani. Ezután bátran jöhet a vidék s a tanítók azon része, kiket az álhumanismus meg nem zavar; kiket néhány nagypipájú, tanüggyel soha komolyan nem foglalkozó, népiskolában soha meg nem forduló hirlapírónak hangja meg nem félemlít.

Nem tehetem, hogy egy tekintélyes honi pedagógus szavait ne idézzem: „Én elvben mindig ellensége vagyok a verésnek; de ha a szülők gyermekeiket elkényesztetik; ha őket a tanító ellen animalják; ha előttük előre is megmondják, hogy semmi áron bele nem egyeznek abba, hogy a tanító őket testi fenyítéssel rendre utasítsa; ha ennek folytán oly magaviseletet tanusítanak az iskolában, hogy az előadást zavarják, megbotránkoztatnak, a tanítónak fitytyet hányanak: úgy, hacsak correctív-eszközökhöz nem volna szabad az iskolában nyulni, akkor kíváncsi vagyok, mit kelljen az ilyen vásott fiukkal tenni? Minden tekintély támaszkodik erőhatalomra, melyet ha igénybe venni nem volna szabad a tekintélyvel felruházottaknak: úgy a társadalom felbomlanék. Félre tehát az álhumanissmussal! és számoljunk a tényleges viszonyokkal!”

E tekintélyes nyilatkozat előtt meghajlok. Félre az álhumanissmussal, mely eltöröndőnek kiáltja ki az iskolai fenyítéket. Félre azon álhumanissmussal, mely a tömlöczökből is humanitariusi intézeteket csinált, míg a becsületes, munkás embereket a köz- és családi terhek alatt összeroskadni hagyja . . . Félre az álhumanissmussal, melynek mai uralma alatt a rablőgyilkosságok, a leálló zsiványok, a gyilkos fegyverhez kapó szenvedélyek, a civilizált büntettek, csalások, sikasztások, hűtlen pénzkezelések soha nem látott mértékben szaporodnak fel . . . Nem hiába mondják, hogy a megkímélt vesszőből sokszor sarjadzott ki a hóhér kötele . . .

Elfogadjuk tehát a testi fenyítéket. Vigyázzunk azonban, nehogy az orvosság rosszabb legyen a betegségnél. Minden csak kellő mértékkel jó.

Testi büntetést alkalmazunk: a.) midőn minden más egyéb büntetés sikertelen marad; b.) ne a könnyelműségből, de a roszakaratból és nagyobb fokú erkölcsi súlyedéből eredő hibákat büntessük, menten minden haragtól és bosszuvágytól. Büntessünk úgy, hogy ebben a gyermek saját javát czélzó törekvésünket felismerje; c.) a büntetésnél vessző vagy pácziika használandó *s rendszeren* a tenyérre (1—6-ig) alkalmazandó ütésből álljon; d.) alkalmazzuk a gyermek korához, állapotához és egyéb sajátosságaihoz még pedig tanítás utáni időben. Magától értetődik, hogy fej, arc, hátütés, rugdozás semmi körülmények közt nem szabad, mert, hogy egyebet ne említsünk, a hatalommal való visszaélést a tanhatóság, az esetleges testisértést a büntető törvény súlyosan szokta megtorolni. Soha se feledjük, hogy a testi büntetés eltörlésére nem annyira pedagógiai érvek, mint némely hivatás nélküli tanítók durvaságai adtak okot.

Összegezve az egészet: a tanítással megfér az okkal-móddal használt vessző, miként a jó atya szívében a szigor és szeretet. A természet tövisek közé helyezte a gyöngé rózsát, nem azért, hogy szakgassák, hanem hogy ortal-mazzák. Ily tövis a fenyíték s nem kárát de javát czélzóza a gyermeknek.

Ha a szükség úgy követeli, álljon elvül, mit Frigyes porosz király ágyuira öntetett: „Ultima ratio rerum”. Legyen a vessző; *ultima ratio educationis!*

Fülei Szántó Lajos.

Budavár török kézre jutása és visszavétele.

Irta: **Nyers Károly.**
(Folyt.)

Szoliman aug. 28-án a maga és Bajazid fia nevében Izabellának és fiának Ali Agától értékes tárgyakat küldött ajándékol, u. m. gyűrűket, muzselint, karpereczeket, négy aranylánczot, három szép folszerszámozott lovat stb. s egyszersmind azt izente be, hogy mivel ő a korán (olvas-

mány) törvényeinél fogva személyesen nem látogathatja meg a királynét, a pártfogásába vett kis herceget pedig nagyon szeretné látni, azért tett meg ily nagy utat is, küldje tehát le a királyné János Zsigmondot azon több emberek kíséretében, kik a vár védelmében magukat kitüntették; a kis fiúnak legkissebb bántása sem lesz, amint megnézte azonnal visszaküldi anyjához. — Izabella megrémült a szultán e különös kívánságának hallatára; nem tudva mire vélni a dolgot, azon agódott, nem akarja-e ezen himes beszéddel egyetlen gyermekétől megfosztani. Egész éjjel a teendők felől tanácskozott a gyámokkal. Mivel a hatalmas urat kérelme megtagadásával nem akarta s nem is merete magára haragítani, aggódó szívvel bár, de mégis elfogadta Frater György tanácsát s elhatározta, hogy kiküldi gyermekét a táborba. Másnap tehát aug. 29-én Izabella, miután kis fiától, nem tudva, nem-e utójára látja „mind nagy sirások között“ elbucsuzott, azt dajkája és két öreg asszony gondozására bízva aranyos hiátón kivitte a táborba. A hintót gyalog kísérték a gyámok és tanácsosok: Frater György, Petrovich Péter, Verböczi István, Batthyány Orbán, Török Bálint, és Podmaniczky. A kis vendég ünnepélyes fogadtatásban részesült; török ezredes kamarások, csaszuk mentek eléje s először is egy sátorba kísérték, melyet testőrök és janicsárok¹⁾ vettek körül. Itt a vendégek előbb rendbe hozták magukat, azután ünnepélyes menetben indultak a nagy úr elé. A menetet János-Zsigmonddal karján Petrovichnak kellett volna megnyitni, de a kis ember, ki ilyen torzonborz dajkát még nem látott, a sok idegen arcztól is megriadt, sirva fakadt s nem akart dajkájától megválni, ez vitte tehát elől az alig egy éves vendéget, a tanácsosok, gyámok utána haladtak. — Szolimán nyájasan fogadta a királyfit, karjára vette, megcsókolta, ugyan azt tette Bajazid fiával is; dicsérte, hogy milyen szép fiu. Ezután János Zsigmond, miután a szultán a dajkát megajándékozta, Podmaniczky, a török ezredes és főkamarások kíséretében visszavittetett az előbbi sátorba. Szolimán a magyar urakat megvendégelte, a basák szintén meghívták őket egy kis szórakozásra. Ez a kénytelen vendégeskedés azonban sokba került, Buda lett az ára. A janicsárok ugyanis egyszerre nagyon vágytak a várat belülről is meglátni, csoportosan mentek föl s az akkor szombati, később bécsi kapun bejutván, a kíváncsi nép közé vegyültek. Az utcákat, bástyákat, palotákat, kapukat behatóan vizsgálgatták, nézegették s hogy gyanut ne keltsen ez a nagy érdeklődés, és hogy mennél többen bejuthassanak, némelyek még vissza is mentek. Feltűnhetett volna azonban a budaiaknak, ha azok meg a janicsárok szemlélésébe annyira el nem merülnek, hogy ezeknek tetszését leginkább a kapuk nyerték ki, azokat legtöbben nézték. Mikor aztán így kényelmesen sétálgatva minden zaj nélkül mintegy tíz ezren beszállingóztak, adott jelre a kapuknál és bástyákon állást foglaltak, kijelentették, hogy most már ők az urak Budán.

1) Török gyalog harcosok. Ozmán (= csonttörő) fia Urkhan szervezte a janicsárokat (jeni tscheri = új csapatok), kik között sokan voltak a rabszija fűzött keresztényeknek izlamban nevelt gyermekei közül. A janicsárok, míg szigorú fegyelem alatt voltak, jó hírben állottak s a török hadi erőt féltelmessé tették.

Egy török Szent-György templomának tornyából: „Halla halla hoi“ t kiáltott a győzelem jeléül, a janicsárok agája pedig a várban körüllovagolt s a köztereken kihirdette, hogy Budát a szultán veszi birtokába s a lakosságot a fegyverek átadására szólította föl, azt mondván, hogy mindazok személye és vagyona sértetlen marad, kik ellen nem szegülnek s a janicsárok íránt magukat barátságosan viselik. A várbeliek meglepetésükben ellenállásra nem is gondolhattak, engedelmeskedtek tehát s már napnyugat előtt mindenki átadta fegyverét. — Az aga Izabellát is felszólította a vár föladására, igérve, hogy míg a királyné Budán lesz, a török táborból senki sem fog bejönni, mely ígéret azonban szép szó maradt. A királyné, mint Buday Ézsásj írja, „látván, hogy megcsalattatott, asszonyi módon siránkozott, de engedni kéntelen volt.“ — Szolimán a csecsemő királyfit este fáklya fényénél küldte vissza anyjához; ebben tehát megtartotta szavát; de Frater Györgyöt a többi tanácsosokkal együtt visszatartóztatta táborában s mindnyájuknak meg kellett jelenni a sátorban, melyben diván tartatott. —

A táborban a szultán elnöklete alatt heves tanácskozás folyt Buda, a királyné és a királyfi sorsa fölött. A vélemények nagyon szétágazók voltak. Uteman azt indítványozta, hogy Izabellát keményen meg kell büntetni, mivel Budát Ferdinánd kezére akarta játszani; vitessék fiával együtt Konstantinápolyba, hol János Zsigmond neveltessék az izlamban föl, Buda pedig maradjon török kézen. — Mehemed Jahiogles, Roggendorf meggyőzője, a magyarok dühös ellensége, nagyon szelidnek találta e büntetést; ez azt javasolta, hogy Izabella küldessék haza atyjához, Zsigmond lengyel királyhoz, fia pedig a magyar tanácsosokkal együtt fejeztessék le s egész Magyarország hódítassék meg. Szerencséjére Izabellának volt a szultán környezetében két humanusabban gondolkozó férfia is, egyik Rusztem pasa, a padisáh veje, egy szelid lelkű ember, ki egyébiránt leköteleztette is volt a királynénak, mert ez nejeének, Mirmáhnak, igen becses ajándékokat küldött, a másik Agarch a királyné atyjának konstantinápolyi ügyvivője. Ezek ketten befolyásuk egész súlyát latba vetették Izabella és fia érdekében. Rusztem különösen azt hangsúlyozta, hogy az indítványozóknak nem kellene meglepedezniök a becület és tisztesség követelményeiről. Szolimán János királyt pártfogásába vette s az országot annak birtokában hagyta, miét cselekednék most másképp, mikor Izabellát leányává, János Zsigmondot fiává fogadta s nekik szintén megígérte, hogy nemcsak el nem veszi tőlük az országot, hanem bármennyi megtámadtatás esetében védelmére is biztosan számíthatnak. Ezen meggyőző érvek Szolimánra is hatottak, Rusztem fölfogását másokénál helyesebbnek, emberesebbnek találta, mindazáltal régi tervét, Budát s evvel Magyarországot elfoglalni, sem akarta egészen elejteni, ítéletének mérlegébe tehát még a hasznót és dicsőséget is belevette s a kérdést e különböző szempontokból tekintve hozta meg határozatát, amit szept. 1-én a táborban levő magyar tanácsosokkal közölvén, ugyanekkor egy csasz által, egyelőre csak szóbelileg, a királynénak is avval adott tudtára, hogy készüljön Budát elhagyni s podgyásza elszállítására vásároltasson be bivalyokat. — E napon a janicsár aga a fegyvertár kulcsait is átvette.

Szolimán szept. 2-án tartotta meg felvonulását a várba; azon a napon, melyen később azt a török elvesztette. A Mátyás király által épített Bold. Asszony egyházat keresztény jellegétől megfosztotta s török mecsetté avatta; ettől fogva tornyában a ker. harangszót a muezzin „Lailla il allahi“ imára szólító hangja váltotta föl. Este már Mohamedán szertartás szerint tartatott benne az istentisztelet s péntek, a mozlimok heti ünnepe lévén, maga a szultán is itt végezte esti imáját.

Szept. 4-én a már előbb szóval közölt határozat irásban is megküldetett a királynénak. Az oklevél arab nyelven arany és kék betűkkel volt írva s Nisandsi államtitkár egy tolmács kíséretében vitte meg Izabellának. A diplomában Szolimán, a törököknél szokásos esküforma szerint,²⁾ Mahomed prófétára, őceire és szabályjára esküdött, hogy Budát csak azért veszi most birtokába s bizza török őrségre, mert a királyné nem lenne képes azt megvédelmezni, ő pedig nem küldhetne be évenként hadsereget oly messziről a vár megvédelmezésére. Erdély Magyarország tiszántúli részével, a János király által birt arany és sóbányákkal együtt a királyné birtokában marad s ha majd fia nagykoru lesz, őt is, mint egykor atyját, királylyá teszi, Budát pedig visszaadja neki. — A királyné és fia székhelyül Lippa választik ki. — Frater György és Petrovich Péter, — kik az oklevél átadása napján a többi tanácsosokkal, Török Bálint kivételével,³⁾ szabadon bocsáttattak, — együttesen kormányoznak s gyámi hivatalukban is megmaradnak. — Duna vidéke a Tiszáig török hódoltság lesz. —

Izabella mélyen megilletődött az álnok pártfogó e könyörtelen intézkedésén, de gyöngye nő létére nem szegülhetett ellen a hatalmas császárnak, kénytelen volt menni. Szept. 5-én⁴⁾ könyezve vett búcsút Budától, melyet utoljára látott; fia s tanácsosai kíséretében, a koronát s egyéb kir. jelvényeket is magával vivén, útját új székhelye Lippa felé vette.

Ferdinánd értesülvén hadának megsemmisüléséről, Salm Miklós és Herberstein Zsigmond követeket Szolimánhoz Budára küldötte. A követek aug. 30-án érkeztek meg, s a szultán jó indulatát értékes ajándékokkal akarták királyuk részére kinyerni. Az ajándéktárgyak között volt egy nagy, mesterséges szerkezetű óramű, mely az órákon s a hét napjain kívül az égi testek mozgását is mutatta;

2) H. Mohamed 1453-ban a galatabelieknek adott oklevélben így esküszik: Esküszöm a menny és föld Istenére, a mi nagy prófétánkra Mohamedre, a Koránra: het rendbeli szent olvasásmódjára, Istennek százhuszonegy ezer prófétára stb. — (Tudományos gyűjt. 1831. XV. évfolyam IV. köt. 31. l.)

3) Ugy látszik, Frater György vádolta be Török Bálintot a szultánnál, hogy hűségében nem lehet megbízni. Mivel ez egy időben a töröknek sok kárt tett, Szolimán könnyen rábizható volt elfogatására; Konstantinápolyban a hétértornyba zárattott, hol Hammer szerint 5, mások szerint pedig 9 vagy 10 év múlva halt meg.

4) Buday Ézsásias Magy. hist. II. k. 33. lapon Izabella kivonulásának napját aug. 20-ra teszi; — de a szultán e napon még csak Pest alá érkezett s intézkedéseit ezután tette meg. Dr. Kerékgyártó Magy. o. tört. III. rész. 69. l. sept. 5-re, Horváth Mihály Magyarok tört. 279. l. azt írja, hogy a diploma átadása után „másnap“, tehát sept. 5-én, mert az oklevél sept. 4-én adatott át. Hammer József: Gesch. des osm. Reiches azt mondja: Am fünften september zog die Königin aus dem Schlosse.

Szolimán ennek nagyon megörült, mert valamit ő is értett a csillagászatához;⁵⁾ hoztak továbbá a követek egy gazdagon megaranyozott serleget stb. — Viszont a szultán mindegyik követet két kaftánnal, öt darab selyemmel és száz arannyal ajándékozta meg. — Ezután Salm és Herberstein előadták küldetésük czélját. Ferdinánd hadviselését avval mentegették, hogy midőn ő Buda ostromára indította seregét, csak saját jogának akart a fegyverrel érvényt szerezni, azon jogának, melyet neki egyebekben kívül a nagyváradi szerződés is biztosított, s e hadjárat korántsem a szultán ellen volt intézve; Ferdinánd hajlandó a szultánnak évi adót fizetni és pedig, ha az egész ország kezére kerül 100 ezer, a János király halála után elfoglalt helyek kivételével kezén levő országrész békés birtokáért pedig 50 ezer aranyat. A szultán szept. 11-én Rusztem pasa által közölte elhatározását a követekkel, hogy Ferdinánd föltételeit el nem fogadhatja; ő egész Magyarország a fegyver jogánál fogva birja, adja tehát vissza a király Esztergonyot, Visegrádot, Tatát és Székés-Fehérvárt s fizessen adót még Ausztriáért is. Salm és Herberstein az előterjesztett föltételek elfogadására fölhatalmazva nem lévén, küldetésük eredménytelen maradt s még Puchaimer és fogolytársainak szabadon bocsáttatását sem tudták ki eszközölni.

A szultán Buda parancsnokává a magyar származású Szulejman vagy mások szerint Mahomed három lófarku pasát tette;⁶⁾ de nem sokáig viselte hivatalát; véreinek elbukása fölött érzett titkos fájdalom rövid idő alatt sirba vitte. A vár őrizetére 2000 janicsár, 1000 lovas, 1000 martalóz, 300 solak, 100 hajós, összesen 4400 ember rendeltetett. Az ozmánok kadijává (bíró) Kaireddin Efendi, a török hódoltságban levő magyarok főbirájává Verböczy István tétellett 10 arany napi dijjal; ennek székhelye Buda s lakása János király palotája lett. — Verböczy nehéz szívvel ugyan, de mégis elfogadta a török kezéből e hivatal, hogy némileg enyhítse a török zsarnokság szülte nyomort s könnyítse a nemzet vállára sulyosodott rabigát; e hivatalának azonban nem sokáig élhetett, hazafiúi mély fájdalommal rövid idő múlva sirba döntötte.⁷⁾ — Végre a hó-

5) De Mohamed, a próféta, mégis nagyobb csillagász lehetett, mert a monda szerint ő a Mekka szomszédságában levő Abu Kobeiz hegyen a holdat is ketté tudta hasítani (holdfogyatkozás), melynek egyik fele ekkor leesett az égről s a próféta inge ujján keresztül szaladt! Ezért lett a félhold a törökök jelvénye.

6) Szulejmán magyar szülötök származott; serdülő korában a törökök kezébe kerülvén, az izlamban neveltetett föl. Jovius azt mondja fölöle, hogy a törökök őt még mint serdülő gyermeket fogták el, tehát nem a maga jószántából lett renegátta, mint Szekér Joachim: Magy. er. II. k. 241-ik lapon állítja, midőn azt mondja: „A ki született magyar volt ugyan, de elunván a szeszes Magyar ruhát hordozni, Török bugyogóba öltözött és Török hitre állott: ennek szakállára parancsolta Sultán, hogy Buda várát utolsó csepp vérig oltalmazza.“ Szulejmán különben szép karriert c inált a törököknél, ami tehetség voltáról tanuskodik; ugyanis 1531-ben zulkadri, 1532-ben diarbekri pasának nevezetett; 1533-ban hivatalából letétellett; 1535-ben bagdádi pasa, 1538-ban a portához hivatott, 1539-ben anatóliai, 1541-ben szept. 2-án budai pasának nevezetett s vezéri méltóságra emeltetett, 1542. febr. havában nyugalomra bocsáttatott s nem sokára meghalt. (Gévy Ántal: A Budai Pasák. Bécs. 1841.)

7) A tragikus sorsa jutott, jeles törvénytudó Verböczy István szül. Erdélyben, Székelyfalván 1475-ben. Felsőbb tanulmányait az akkor híres budai és bécsi egyetemeken végezte. Tanulmányai végeztével az országbírói hivatalnál ítélőmester (protonotarius), később a kir. táblánál kir. személy-

hérságot a szerencsétlen város mészárosai kényszerítették elfogadni; e kegyetlen intézkedés a töröknek a fegyvertelen leigázottak iránti durva, könyörtelen érzületét a maga valóságában tünteti föl. — Ezek után Szolimán szept. 22 én haza indult s nov. közepén érkezett meg Konstantinápolyba.

Buda török kézre jutott, a kereszténység védbástyája „a próféta szent hitének előháza“ lett. — A kétségbeesés jajkiáltása hangzott a Kárpátoktól Adriáig s Európa megdöbbsent e vészkiáltás hallatára. Magyarország gyászba borult, az Arpádok, Nagy Lajosok, Hunyadyak korában „dicsőséges magyar nemzet“ rabigába görnyedt s „nemtője fekete felhők mögül siratta a behantolt szabadságot.“ — Ha nem tudta volna a magyar saját tapasztalásából, mennyit lehet építeni a török szavára, ígéretére, úgy egy kis reménység még maradhatott volna fenn, hogy János-Zsigmond felnöttekor az ország visszakapja fővárosát, de Szolimán már első intézkedéseivel elárulta, hogy ez ígélet csak mézes madzag volt. A Duna és Tisza között fekvő ország rész török birtoknak nyilvánítása után kevesen lehetek, kik még ama hitben ringatták magukat, hogy a szultán beváltja ígéretét, hogy saját jószántából visszahúzódik s lemond nagyratörő tervéről, fölhagy hódító politikájával egy vazallusa, vagy, mint ő nevezé, „rabszolgája“ kedvéért. Ekkora nagylelkűséget ő nem szokott tanusítani; — nem is tartotta meg szavát. S e tény daczára Hasszán temesvári basa Dobó Ferencnek 1503-ban írt levelében azt mondja: Nyilván vagyon Nagyságodnál: az elmúlt üdökben János Királynak Budát Szultán Szolimán néki ígerte: kit meg is teljesite, fiuról fiura benne meg tartotta. — Bizonynal hidje Nagyságod, valamint a hatalmas Császár kegyelmességéből ígér; meg adja fiuról fiura, minden kétség nélkül.“⁸⁾ 52 év mulva már így lehetett írni! — A fedelmi Duna hosszában elnyuló, erdős hegyektől koszoruzott gyönyörű fekvésű fővárosban, a haza szívében, hova az ország összes idegszájai összefutnak, végkép megvetette lábát a török s vele a fény és haladás helyén piszok és tunyaság ütött tanyát.“) Buda „ragyogó napja leszállott s helyébe“ a Zsigmond által megkezdett, Mátyás király által befejezett kir. palotán „a félhold úté föl hidegséget terjesztő szarvait“ s hirdeté a padisáh zsarnok hatalmát.

(Folyt. köv.)

nök (personalis praesentiae Regiae in iudiciis locumtenens) lett. 1520-ban X. Leo pápához Rómába küldetett. 1523—25-ig pártvezér, 1525. júniustól 1526. áprilisig az ország nádora volt, mikor is a lempárt által lemondásra kényszerítettetvén, Erdélybe menekült. Az 1526. nov. 5-én megnyílt székesfehérvári országgyűlésen Zápolya Jánost az 1805-ki végzés értelmében királyiá kiáltotta. János király alatt az ország kancellárja volt. 1540-ben Eszékivel Konstantinápolyba küldetett a szultán pártfogását János Zsigmond részére kikérni. 1541-ben Budán a magyarok főbírája lett. Itt halt meg 1542-ben s a budai cziinterembeba temettetett el. — Halhatatlan érdemet szerzett magának a magyar törvények, kir. decretumok összegyűjtése és rendezése által; — ezen törvénykönyve II. Ulászlótól megerősítést nyervén, e czímen jelent meg: Tripartitum Juris Hungariae Consuetudinarii Verbócziani. — Számos kiadást ért.

8) „Magyarországnak Bethlen Gábor támadásakor állapotjáról egy azon idejű, hazája szerető, igaz magyar embernek tanácslása.“ Kiadva: P. és T. által Pozsony 1838.

9) Buda Mátyás királyunk idejében virágzása tetőpontját érte el. Külcsinra nézve kevés külföldi város vetekehetett vele. Gyönyörű templomait s egyéb épületeit sokat utazott emberek is megbámulták. Hova süllyedt a török világ idejében e szép város, fogalmat alkothatunk magunknak egy

T Á R C S A.

Az újévben.

— 1880. —

*Eltűnt hát a régi . . .
Helyet adoít ismét
Egy új esztendőnek;
Vele — bár csalódtunk —
Vágyaink, reményink
Új szálakat szőnek.*

*Sívár életünkben
Nyugtalan lélekkel
Keressük „őzünk“,
És hogyha elértük,
Pihenni sem tudunk,
Újból menni vágyunk.*

*Mint a folyót, utja
Ezerváltozatu
Partok között hordja:
Ugy visz a remény is
Újabb családások
Sirjai közt sorba*

*Hogy kibít az öröm,
Zsibbasztó fájdalomt
Csak későre tudjuk,
Mikor a biztatást
Gyógyulásra vágyó
Lelkiünknek hazudjuk . . .*

*Bölcső-dal, ifjú-vágy,
Fér-fi tett és agg kor,
Melynek alma sincsen:
Mi elégíthet ki,
Ha nem véghetetlen,
Hacsak nem az Isten . . . !*

Fülei Szentő Bajos.

szavahihető szemtanu következő följegyzéseiből: „Kanyargó ut vezet a várba egy kapuhoz, a melynek nevét nem tudom. Ezt a kaput földdel feltöltött, boronákból készült erők védelmezi s a bejárás oly szűk, hogy szererek nem, csak gyalog és lovas emberek férnek be rajta. Minden itt csak szemét, ganaj, döglött állatok, undokság. Fenn a várban is csak piszokot, sarat látni. A házak előtt itt is, ott is szatócsboltok, laccikonyhák, borbélyműhelyek, utcai szakácsok. A házak részint földetlenek, részint rongált földelűek. Az ablakok sárral, téglával vannak bedugva. A házak egészen ki vannak véve formájukból: penész, korom, móha undokítja az egykori palotákat. A piacon semmi szükséges tárgyat nem kapni. A kereskedőknél festett kanalakon s más apróságokon kívül semmit. Rendkívül drága minden. Találkozom a keresztény iskolamesterrel; tudakozódok az itt lakó keresztények állapotáról. Nyomoruság és szolgaság a mi állapotunk, ugymond. Panaszolja, hogy a keresztényektől nem rég elvették templomukat. A szolgaság háának nevezte házaikat. Hol ez iskola? Itt van, ugymond,

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

— **Gróf Csáky Albin közoktatási miniszter rendelete.** (A taakérületi főigazgatókhoz.) A középiskolai tanítás eredményét ellenőrző hivatalos közegeim jelentései megegyeznek abban, hogy sem a gymnasium, sem a realiskola nem éri el mindenütt a német nyelvtanítás azon czélját, melyet az országos tantervek és utasítások kitűznek. A rendelkezésekre álló eszközökkel a következő elrendelését látom szükségesnek. A tanítás módja mind a két középiskolában lehetőleg gyakorlati legyen, mely czélból a tantervek és utasítások azon követelménye, hogy a felső osztályokban a német nyelv szolgájon a német nyelvi és irodalmi tanítás nyelvűl is, a legszigorubban teljesítendő! — Ez intézkedés pontos végrehajtásáért — az intézetek igazgatói tisztem felelősekké.

Felhivom továbbá Nagyságodat hogy az érettségi vizsgálati utasításnak a gimnáziumra vonatkozó szabványai értelmében, mindazon tanulókat, kiknek német érettségi írásbeli dolgozata a tantervben és utasításokban megszabott czélnak minden tekintetben tökéletesen meg nem felel, a német nyelvből mindenkor szóbeli vizsgálatra is szorítsa és feleleteik szigorú elbíraltatására ügyeljen. — A realiskolák tantervében a német nyelv óráinak nagy száma minden körülmények közt elegendő lévén arra, hogy a tanárok kellő igyekezettel és a fentemlített eszközök igénybevételével czélt érjenek, óraszaporítás szükségé fenn nem forog. Más szempont alá esik a gimnázium, hol a német nyelvnek az általános tantervben kisebb óraszám jutott s így a helyi viszonyokból eredő nehézségek legyőzése speciális gondoskodást is igényelhet.

Vannak vidékek, hol a tanulók német szót nem halnak a családban! másutt ugyanazon egy osztály növendékei több hazai nyelvet is beszélnek — köztük a németet is, — de egymás rovására, a mi a nyelvérzék meggyökerzetését s a nyelv szabatos használatát fölülte megnhezíti. Minthogy a nehézségek nem ugyanazok mindegyik gimnáziumban, hanem vidékek szerint különböznek, a bajt az ország összes intézeteire kiterjedő egyforma intézkedéssel orvosolni nem ígérkezik czélszerűnek, hanem a megoldás módját a fennálló helyi tantervekben kell keresni; mely intézmény éppen ilyen czélból létesült.

Felhivom ennélőve Nagyságodat, utasítsa a gimnáziumok tanári testületét még arra is, hogy speciális helyi viszonyaikat a jelzett szempontokból mielőbb alapos tanulmány tárgyává tegyék, s a szükséghez képest egynemű osztályban a német nyelv óráinak esetleges szapo-

öt gyermekre mutatván. S nincs több? Nincsen ám! Tovább megyek. A templom leomolva. Baromistálló lett belőlük. Nem látni sehol még egy új zsindelet sem. A temetőkből a márványlapok egy-egy zugban a piazcon hevernek, néhol ülőpadnak, kufiraszatnak hasznájják. Nálunk a disznók is inkább embereknek látszanak, mint azok. Szanaszét hevernek a hullák. A mi hol eltörök, abban a helyben marad. Lóhátakon hordják a vizet a várba. Egy-egy lóháton két igen nagy, felettebb piszkos tömlő van tele vízzel. . . A vár előtt számos ágyú áll szabad ég alatt s oly hanyagul, hogy tengelyök a földet éri. Temérek sok golyó hever szanaszét egész rendtelenségben. . . A Duna partján keresztény magyarok, törökök kényeret, sajtot, zizet, kerti gyümölcsöt árulnak. . . . Dr. Göcz József: Budapest története 96—98. l.)

ritásáról (és pedig azon tárgyak rovására, a hol az óralvételt a részletek megszorítása megengedi) a fennálló szabályok értelmében helyi tantervük keretében gondoskodjanak. Tervezetüket a gimnáziumok 1889. évi május hó 15-ig Nagyságod véleményes kíséretében ide mutassák be. Kelt Budapesten, 1888. évi decz. hó 17 én. Gr. Csáky, s.k.

Irodalom.

— Egy életrevaló vállalat indult meg „**Katholikus hitvédelmi Folyóirat**“ czimen. Szerkeszti és kiadja Lepsényi Miklós sz. ferenczrendi áldozár s pozsonyi magyar hitvánok. I. évfolyam. 1-ső szám. Megjelenik minden hónap elején négyivnyi terjedéssel. Előfizetési ára egész évre 4 frt, vagy megfelelő számu intentio. Szerkesztőség s kiadó hivatal Pozsony, Ferencziek zárdája. — A fiatal szerkesztő már is igen jó hangzásu neve kész biztosíték a vállalat életrevalósága mellett s ugyanerről győző meg bennünket a már megjelent 1-ső szám dus, változatos és kiválóan élénk tartalma. — Különösen figyelembe ajájljuk.

— Uj lap jelent meg: „**Cecilia kath. egyház zenei szaklap**“ czimmel, Egerben, a „Népiskolai Tanügy“ melléklapjakép, melynek egész évi ára említett lappal együtt 6 frt, magában 1 frt 50 kr. Tátongó úrt van hivatva betölteni nálunk a „Cecilia.“ Éppen 30 éve, hogy dr. Witt Ferencz fölépített tervével az elfajult egyházi zene égető szükségé vált reformja érdekében. Mikor ez a derék férfiú programját ide vonatkozólag 1868-ban egy röpiratban kifejtette, az egész világon csak egy folyóirat állt az ő álláspontján, Oberhofer „Cecilia“-ja Luxemburgban. Ma Német-, O'asz-, Francia- és Irországban s Amerikában összesen 13 cecilianus lap van. Nagy ideje volt tehát már, hogy a magyar „Cecilia“ megjelenjen. Melyet, midőn a legnagyobb örömmel üdvözlünk, egyszersmind a legmelegebben ajájljuk t. olvasóink érdekelt részének b. figyelmébe.

— Megjelent: „**A kath. hitterjesztés lapjai.**“ Képes havi közlöny. VIII. évf. 1-ső füzet. — Szerkeszti Nogely István Nagyváradon. Ara egész évre 3 frt.

— „**A tékozló fiu.**“ Nagyöbji beszédek. Irta: Dr. Karsch Lollion. Ara 80 kr.

— „**Uj és gyakorlati elmélkedések**“ a mi urunk Jézus Krisztus életéről. Az év minden napjára. Magyarul kiadja Tóth Mike Kalocsán. III ik füzet. Ara 45 kr.

— „**Arménia**“ Magyar-örmény havi szemle. Szerkeszti és kiadja Szongott Kristóf Szamosujvártt. III ik évf. 1-ső füzet. Előfizetési ára: egész évre 4 frt, félévre 2 frt.

— Megjelent a dr. Toldy László által szerkesztett 1889-re szóló „**Törvényhatósági Naptár**“ 8 arczkép van benne, t. i.: Tiza Kálmán, b. Orczy Béla, gr. Szapáry István, Földváry Mihály, Ráth Károly, Kamermayer Károly, Gerlóczy Károly és Kada Mihály arczképei, s mindeniknek életrajza. A naptári részben több van, mint a legnagyobb naptárakban lenni szokott, és így a Törvényhatósági Naptár pótolja a legbővebb tartalmú naptárakat is.

A törvényhatósági czimtar Budapest főváros közigazgatásának képét nyújtja. — A hasznos tudnivalók rovata is oly bő, hogy kevés ily munka van, melyben ennyi czélszerű útbaigazítás volna feltalálható. A jegyzéknaptár czélszerűen használható teendőink feljegyzésére. Az egészet bő tartalommat zárja be. A diszes kiállítási 427 oldalra terjedő vázlatba kötött naptár bolti ára 1 frt 50 kr. s Nágel O. tó könyvtárán révén megrendelhető minden hazai könyvkereskedésben.

— **Megrendelési felhívás** ily című füzetre: *Egyházpolitikai helyzetünk* vagyis a katolicizmus magyarországi egyházpolitikai helyzetét tárgyazó napi kérdések. Írta: Dr. Lauran Agoston, nagyváradí gör. szert. kath. kanonok. A katolicizmus magyarországi „egyházpolitikai helyzeté”-nek megítélhetésére nézve, mércze gyanánt alig ha folyamodhatnánk alkalmasabb eszközhöz annál, ami a katolicizmus „magyar közjogi minősége” név alatt mindenki nek oly annyira ismeretes. Ki kellene ugyanis tépni a katolicizmus elleneinek a magyar „Corpus Juris”-ből minden második lapot avégből, hogy szégyenpir nélkül állíthassák, miszerint a kath. vallás Magyarországon nem „avita”, nem „haereditaria”, nem „constitucionalis”, hanem csak holmi „recepta Religio.” De a meghamisítottan történelem még akkor is fennen hirdetné ama merénylőknek, hogy a katolicizmus mégis magyar alkotmányos állami életünknek ezredéves jog- és létalapját képezi. Ezen „közjogi minőség”-hez viszonyítva tehát a katolicizmus magyarországi „egyházpolitikai helyzetét”: aszerint lesz az kielégítő, vagy kívánivalót fog feltüntetni, amint ugyancsak az ezen igazságos mértéket meg- vagy meg nem üti. Megüti pedig a mértéket: valahányszor a politikai „constellatió”-k nem teremtenek az egyháznak oly helyzetet, amely annak „közjogi minőség”-ével ellenkezik. Ellenben nem üti meg a mértéket: valahányszor a felmerülő politikai „constellatió”-k annak „közjogi minőség”-ét ostromolva, egyszersmind államiságunk létalapjait ingatják meg. Nem csak hálások tehát az egyház iránt, hanem egyszersmind öszinte hazafias érzületűek az állam iránt is mindazok, akik a napi események fejleményeit megfigyelve, azokat, különösen pedig az egyház és az állam közötti viszonyt felöltő napi kérdéseket, a jelzett „mércze” szerint mérlegelik meg, már csak azért is, mert az egyház tekintélyének aláásása bizonyára bomlasztólag hat az előhaladásra törekvő állami élet belszervezetét kepező minden rétegre nézve is. Ebben leli indoklását az, hogy én már ide tova három év óta folyvást egyházpolitikai napi kérdésekkel foglalkozva, s készségesen megadva mindenkor az államnak ami az államé. — szent ügyünk fontossága által követelt kitartással szembeszállok minden oly iránynyal, amely el akarja vitatni az egyháztól ami az egyházzé: mert jól tudom, hogy ha sikerülne Magyarországon, amint mondani szokás, — kiszoritani az egyházat: nyomban követné ezt az állam szörnyű bukása is. Lesznek akik megértettek. De lesznek ismét olyanok is, akik szerény működésemet alig hi tartják egyébként a törvények ellen hadonázó merész fantázia hiu agrémeinél, daczára annak, hogy összes fejtegetéseimet épen a hazai törvények iránti hódolattal párosult egyházas szellem jellemzi. Vél

törvények ellen sikra szállok ugyan mi által érintve érezhették magukat talán magasabb állású férfiak is. De ezt, csak olyanok minősíthetnék a törvények ellen való daczolásnak, akik abban lennének az állam üdvét, ha annak létalapjai forgattatnának fel, s akik egyházellenes lelkületük sugallatát követve, törvényerejű minőséget tulajdonítanak néha, a katolikusok közönye miatt „érvényre jutott” oly ferde fel fogásoknak is, amelyek az apostoli király által szentesített, törvénykönyvünkbe czikkelyezett, és utóbbi törvények által hatályon kívül nem helyezett hazai törvényeink szó szerinti szövegével és szellemével egyaránt homlokegyenest ellenkezők. Egyébaránt én az ellenézet elől sohasem zárkóztam el. Sőt inkább mindenkor arra fektettem a főszlyt, hogy az ellenérveket saját értékökre leszállítva, ellenfeleimet nemes megadásra kényszerítem. Ez fog kitünni a jelen füzetet képező s az 1888. év leforgása alatt már a lapokban megjelent egyházpolitikai czikkeimből is, amelyeknek külön füzetbeni kiadását azért tartottam szükségesnek, mert ezek, a már ezeltűt sajtó alól kikerült, és a főtűd latin és görög szertartású kath. papság részéről annyi elismeréssel kitűntetett „Korszerű Egyházpolitikai Kérdések” és „Az Egyház és az Állam” című füzetkéim folytatását és kiegészítőt részét képezik. A mintegy 8 nyomtatott ivre terjedő füzet ára 60 kr. Papnövéndékeknek 30 kr. A füzet f. január hó végeig fog sajtó alól kikerülni és a m. t. megrendelőknék keresztkötés alatt bérmentesen megküldetni. Gyűjtőknek öt példány után tiszteletpéldánnyal szolgálók. „Korszerű Egyházpolitikai Kérdések” című füzetkém még folyvást megrendelhető. Ara füze 60 kr. Papnövéndékeknek 30 kr. — Ugy szintén: „Az Egyház és az Állam” című füzetkém is; melynek ára füze 80 kr. Papnövéndékeknek 40 kr. A három füzet ára egyszerre megrendelve 1 frt. 50 kr. Két tetszésszerinti füzet egyszerre megrendelve 1 frt. Alólírott kiadásában megszerezhető még néhai Dr. Papp Szilágyi József, volt nagyváradí gör. szert. kath. püspöknek „Enchiridion Juris Ecclesiae Orientalis Catholicae” című műve is. Ara füze 1 frt 50 kr. Nagyvárad, 1883. január hó 1-én. Dr. Lauran Agoston, gör. szert. kath. kanonok.

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

— **Jótekonyság.** Püspök urunk ő Nagyméltósága az erdélyi róm. kath. irodalmi társulatnak 200 frtot, szegényebb javadalmaszú lelkészek részére 1077 frt, tanítók segélyezésére 485 frt, és lelkészek s tanítóknak lapokkal való ellátására 550 frtot kegyeskedett adományozni.

— **Elismeréssel adóznunk** Balázs Endre fiatal paptársunknak, ki segédlelkézi és h. tanári teendői mellett a magassabb tudományokra is annyszorgalmat fordított, hogy a napokban a bécsi egyetemen az egyházjog és történelemből a szigorlatot jó sikerrel kiállhatta. Isten sz. kegyelme segítse az utolsó szigorlatnak is sikeres kiállítására. —

— **A halottégetők társulatának alapszabályait** a kultuszminiszterium a belügyinek nem ajálotta jóváhagyandóknak. — Praestanter! Persze azért van panasz és zsörtölődés bizonyos oldalon; de hát csak szenvedjék el a többi után ezt a kis kudarcot is. Megéredemlik.

— **Ismételten kérjük** t. olvasóinkat, hogy a kiknek meg vannak és nélkülözhetik lapunk mult évi 1. 2. 6. 9. 13 és 14. számait, azokat szerkesztőségünknek rendelkezésére bocsátani kegyeskedjenek, ezáltal társulatunkat tetemes kiadástól fogják megmenteni.

— **Tudomásul.** Ismételten hozzuk t. olvasóink b. tudomására, hogy a lapunkban közzeendő minden egyes pályázat díja 1 frt; pályázati határidő meghosszabítási jelentés fejében pedig csak az iktatási díj: 30 kr. küldendő be.

— **Protestans ítélet a katholicismusról.** Gförrer, a nagy tudós konvertita, még protestans korában írta egyik nagy szabásu munkájában: „A kath. hit, ha megengedjük első elvét, (melyet pedig egyetlen igazságszerető protestáns se tagadhat, hogy t. i. Krisztus Isten és egyháza isteni), oly következetes, mint a mennyiségtan.“

— **A nősülés megbénítja a munkakedvet.** Nem mi mondjuk ezt, hanem a dunamelléki református gyülekezet, mely azon határozatot, melylyel a ref. segédlelkészeket eltiltá a házasságtól, a többek között ezen nevezetes kijelentésével is indokolá.

— **Hosván történt.** Egy fiatal ember jelentkezett a ref. lelkész előtt, hogy a r. k. hitre való áttérését az orsz. törvények értelmében bejelentse, mely alkalommal a rf. lelkész a tanuk jelenlétében kijelenté, hogy az eltérő ifju az által, hogy a kath. vallásra lép, nemcsak válását tagadja meg, hanem Istenét is. — No, azt még nem tudtuk, hogy az atyafiaknak más Istenök van, mint a miénk. Lám, lám! mily sokat nem tudunk mi még.

— **Két millió olaszválasztópolgár** írta alá azon ivateket, melyekben a pápa világi hatalmának visszaállítása követeltetik, daczára annak, hogy az aláírások megakadályozására a hatóságok minden eszközt igénybe vettek s akárhánszor erőszakos intézkedésektől, sőt valóságos üldözésektől sem riadtak vissza e czélből.

— **Fazzari Achilles,** a kibékülési eszme buzgó bajnoka az uj év alkalmából ö Szentségét a következő távirattal üdvözölte: „Rampolla bíbornok ö emjához. Rómában. Felkérem Eminentiádat, hogy XIII. Leo pápa ö szentsége előtt tolmácsolva ujévi tiszteletteljes üdvökvánataimat egyben tudassa vele abbeli meggyőződésemet, hogy az általa oly hön szerett Olaszország tőle, ki a gondviselés által a kath. világ lelkiismeretének kormányzására lön hivatva, várja a békét előidéző utolsó szót, amelynek kiszámíthatlan jótéteményeit bizonyára el nem zúbbaszthatja a szekták törpe számának boldogtalan üzelmé.“ — Csakhogy ezen kibékítő szónak föltétlen és a pápától sem függő váltásdíja van: *a pápai állam.*

— **Katholikus kör Budapestén.** „Örömmel jelentjük — írja nagyrebecsült laptársunk, a „Religio“ — hogy a budapesti „Katholikus kör“ legközelebb megalakul. Alapszabályait a belügyminiszterium már megerősítette.“ — Vivat, crescat, floreat!

— **A franczia kath. szabad iskolák sikere.** A legujabb hivatalos statisztikai kimutatások szerint az általi iskolák növendékeinek száma Franciaországban az elmult ténévben 3000-rel, míg a kath. szabad iskoláké 25000-rel szaporodott, daczára annak, hogy az állami iskolák száma jelentékenyen nagyobb az utóbiakénál.

— **Előkelő konvertiták.** Rómában legközelebb két ott időző német főnemes tért vissza a kath. egyház kebelébe; az egyik *Warendorf* Frigyes báró, a másik *van den Berg* Egbert báró, kikhez méltóan sorakozik egy angol magas rangu hölgy *Miss E. Saschwell*, a hasonló angol tábornok leánya.

— **Szívünkéből üdvözljük a „legöregebb“ kollegát:** a széles e hazában közkedveltségnek örvendő „Egri Népújság“ derék szerkesztőjét, ki elmondhatja magáról, hogy nagy Magyarországon ma ő a *legöregebb* kath. hírlapíró. Mindkét lapja, melyeket évek óta ír, szerkeszt és kiad, az „Egri Népújság“ és „Irodalmi Szemle“ a legfényesebb bizonyítékok arra, hogy ő igazán méltó a legmelegebb kézzsoritásunkra. Ad plurimos annos!

— **Gyászhir.** Igazi benső részvétellel vettük a következő gyászjelentést: A marosvásárhelyi róm. kath. nagygymnasium tanártestülete maga és a gyászoló család nevében szomorúan tudatja, szeretett kartársának: **Keserü József** gymn. rendes tanárnak, élete 46., szolgálata 25-ik évében, hosszú szenvedés után, folyó 1889. évi január hó 9-én d. u. 2³/₄ órákor, a haldoklók szentségének ájtatos felvétele után, aszkóiban bekövetkezett csendes elhunytát. A megboldogult földi részei f. hó 11-én d. u. 3 órákor fognak szentgyörgy-utczai 4. sz. lakásáról a róm. kath. temetőbe letéttetni; lelkéért pedig az engesztelő szentmise f. hó. 12-én d. e. 10 órákor fog a helybeli pleb. templomban a Mindenhatónak bemutattni. Az örökvilágosság Fényeskedjék neki! — Az erdélyi kath. tanügy egy hivatott, buzgó apostolat, mi pedig egykori feledhetlen tanárunkat fájlaljuk az oly korán elhunyt derék férfiuban.

— **Pénztári üzenet:** ftdő Simon Jenő pártoló tag fizetett 5 frtot. A mult számban kitett „4 frt“ sajtóhiba.

— **Pályázat.** (Nro. 2.) — A vágási róm. kath. segéd kántor-tanító állomás üressébe jöven, arra ezuttal pályázat hirdettetik, — jövedelme a következő: a) 80 kl őszi 80 kl. tavaszi kepe és harangozói kéve cím alatt. b.) Oszpora mintegy 12 frt c.) Stola és harangozásdíj 25 frt d.) Tandíj mintegy 20 frt e.) Szent miséből mintegy 5 frt f.) 20 terü kemény tüzi fa, ezenkívül rendes lakás, konyha kerttel, és szabad legetetés. A fenn irt jövedelemért kötelességei, a kántori teendőkben segédkezés, tanítás, harangozás és sekrestyési teendők. A pályázni ohajtók kellően felszerelt okmányait Február hó 1. ig alulirt iskolaszéki elnökséghez nyujtsák be, a személyes megjelenés megkívántatik. (Udvarhelymegye.) Vágás 1889 Január 4. utóposta Bögöz. Szöcs János isk. széki elnök.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Dr. TODOR JÓZSEF.
Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, PAL ANTAL, PAL ISTVAN, STRAUBERT ÖDÖN.

Nyomatott Papp és Ferdinándnál a püsp. lyc. nyomdában Gyulafehérvárrt.